

Asia: VN/23566/2021

Lausuntopyyntö mielenterveys- ja päihdepalveluja koskevan lainsäädännön uudistamisesta

Taustatiedot

Onko vastaaja:

Sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymä tai yhteistoiminta-alue

Mihin hyvinvointialueeseen vastaaja kuuluu (mikäli vastaaja on kunta tai kuntayhtymä tai hyvinvointialue):

Pirkanmaa

Vastaajatahon virallinen nimi:

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi ja mahdolliset yhteystiedot:

Maarit Mäki, maarit.maki@pshp.fi

Viranomaisille: mahdollisen lausuntovastauksen käsitelleen toimielimen nimi ja käsittelypäivämäärä:

-

1 Sosiaali- ja terveydenhuollon yhteiset palvelut

1.1 Onko sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisiä palveluita koskevan pykälän (sosiaalihuoltolain 2 a §, terveydenhuoltolain 8 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Hyvinvointialueen myötä kentällä odotettiin sosiaali- ja terveystalouden rakenteellista integroitumista. Nyt lainsäädäntö näyttää tukevan eriytymistä ja tarvitaan edelleen vahva lainsäädäntö yhteistyöhön. Yhteistyön pohjana on asiakastarve, mutta tunnustetaanko eri sektoreille sijoittuvat tarpeet, kun sosiaali- ja terveystoimen yhdyspinoilla toimivat asiantuntijat/ammattilaiset

ovat oman lainsäädäntönsä mukaisen asiakastiedon ja koulutuksen varassa. Lainsäädännössä korostetaan voimakkaasti sosiaalihuollossa toimivia sosiaalihuollon ammattihenkilöitä ja terveydenhuollossa toimivia terveydenhuollon ammattilaisia, mutta asiakkaan edun mukaisessa hallinnonalojen yhteistyössä sekä sosiaali- että terveydenhuollossa toimii rinnakkain sekä sosiaalialan että terveydenhuollon ammattilaisia.

Lasten ja nuorisopsykiatria:

Tässä vaiheessa on mahdotonta ottaa kantaa, siihen aiheutuuko nykyisistä sanamuodoista se ongelma, että sosiaalihuollon ammattilaisten katsottaisiin voivan päättää erikoissairaanhoidon hoitoon ottamisesta. Erikoissairaanhoidon hoitoon ottamisen päätösvallan tulee säilyä kulloinkin kyseisen erikoisalan ylilääkärin vastuulla.

2 Sosiaalihuollon palvelut

2.1 Onko yhteisösosiaalityötä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Keskeistä kaupungeissa.

2.2 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (sosiaalihuoltolaki 7 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

On hyvä, että mielenterveyden edistäminen nähdään sekä kuntien että hyvinvointialueen tehtävänä ja laki antaa käytännössä hyvinvointialueen asiantuntijoille mahdollisuuden tuoda näkemyksiään kunnalliseen päätöksentekoon ja palvelujen suunnitteluun.

2.3 Onko päihdetyön palveluna annettavan päiväkeskustoiminnan ja tilapäisen majoituksen pykälän (sosiaalihuoltolaki 24 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.4 Ovatko sosiaalipäivystyksen ja terveydenhuollon yhteistyötä koskevaan pykälään (sosiaalihuoltolain 29 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.5 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykososiaalisen tuen pykälän (sosiaalihuoltolaki 29 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Tukee hyvin varautumis- ja valmiussuunnitelmien laatimista.

Merkittävä osa äkillisissä järkyttävissä tilanteissa tarvittavasta psykososiaalisesta tuesta ei ole luonteeltaan lääketieteellistä. Ne tuen tarvitsijat, joiden kohdalla on perusteltua syytä epäillä vaikeasti pahentunutta erikoissairaanhoidon kriteerit täyttävää mielenterveyden häiriötä, voidaan ohjata terveydenhuoltoon hoidon porrastuksen mukaiselle tasolle.

2.6 Onko päihde- ja riippuvuustyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Kommentti lauseeseen: "Lasten ja nuorten ikäryhmissä päihde- ja riippuvuusongelmia ei voida erottaa muista mielenterveyden ongelmista, koska ne esiintyvät heillä pääsääntöisesti yhdessä."

Useimmiten yhdessä esiintyminen ei tarkoita sitä, ettei näitä ongelmia voisi erottaa. Nuoruusikäisillä esiintyy vahvaakin päihdehakuista käyttäytymistä ilman muuta psykiatrista häiriötä.

Riippuvuussairauksien kehittymiseen silloinkin usein menee aikaa niin, että riippuvuusdiagnoosin asettaminen saattaa olla mahdollista vasta aikuisuudessa. Hämärtämällä näiden käsitteiden rajoja voidaan luoda tilanne, jossa päihdekäyttönsä subjektiivisesti positiivisena kokevalle alaikäiselle suunnataan psykiatrian erikoissairaanhoidon resursseja niin, että psykiatrista häiriöistä kärsivät jäävät ilman. Toki yhteiskunnan pitäisi voida rajoittaa alaikäisten päihdekäyttöä, mutta se ei ole terveydenhuollon vaan sosiaalihuollon tehtävä. Kiireellisintä olisi huolehtia, ettei päihdekäytön takia sijaishuoltoon sijoitetun alaikäisen päihdekäyttö voi sijaishuollossa jatkua.

2.7 Onko mielenterveystyön toteuttamisen pykälän (sosiaalihuoltolaki 33 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.8 Ovatko omatyöntekijän pykälään (sosiaalihuoltolaki 42 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

2.9 Onko sosiaalihuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Ks. kohta 1.1. ja asiakastietolain luonnos ja rekisterien rajaama asiakastyö.

2.10 Puuttuuko sosiaalihuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Ei

Perutelut kyllä vastaukselle:

-

3 Terveydenhuollon palvelut

3.1 Onko mielenterveyden edistämistä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 20 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

On hyvä, että mielenterveyden edistäminen nähdään sekä kuntien että hyvinvointialueen tehtävänä ja laki antaa käytännössä hyvinvointialueen asiantuntijoille mahdollisuuden tuoda näkemyksiään kunnalliseen päätöksentekoon ja palvelujen suunnitteluun.

3.2 Onko mielenterveyspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 27 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Kuntoutustarpeen ja erityisesti varhaisen vaiheen työkyvyn tuen ja ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuuksien arviointia tulisi korostaa. Yhteistyö työterveyshuollon kanssa sisältynee perusterveydenhuoltoon, mutta tulisiko se kirjoittaa tässä kohdassa lakiin. Yhteistyö työllisyyttä edistävien palvelujen kanssa on tärkeää työttömien henkilöiden kohdalla.

3.3 Onko päihde- ja riippuvuuspalveluja koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Kuntoutustarpeen ja erityisesti varhaisen vaiheen työkyvyn tuen ja ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuuksien arviointia tulisi korostaa. Yhteistyö työterveyshuollon kanssa sisältynee perusterveydenhuoltoon, mutta tulisiko se kirjoittaa tässä kohdassa lakiin. Yhteistyö työllisyyttä edistävien palvelujen kanssa on tärkeää työttömien henkilöiden kohdalla.

3.4 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa opioidilääkkeillä koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 28 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.5 Onko kiireellistä hoitoa koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 §) ehdotettu lisäys tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Päihdeongelmienkin takia toki kiireellisissä tilanteissa on oltava tarjolla hoitomahdollisuuksia. Olisi tärkeää tarkentaa, missä kiireelliset katkaisuhoidopaikat olisivat.

3.6 Ovatko terveydenhuollon ja sosiaalipäivystyksen yhteistyötä koskevaan pykälään (terveydenhuoltolaki 50 a §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Yhteistyö näissä asioissa on tarkoituksenmukainen, mutta on huolehdittava, ettei etiologiaperustaisesti synny ohituskaistaa erikoissairaanhoidon palveluihin toisten potilaiden jonottaessa. Äkilliset järkyttävät tapahtumat eivät aiheuta kaikille erikoissairaanhoidon tarvetta. Erikoissairaanhoidon palveluihin, tässä erityisesti psykiatriisiin, tulee olla samat kriteerit kaikilla, siis häiriö- ja oireiden vakavuusperustaiset, eikä elämäntapahtuma- tai tilanneperustaset.

3.7 Onko äkillisissä järkyttävissä tilanteissa annettavan psykologisen tuen pykälän (terveydenhuoltolaki 50 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Tukee hyvin varautumis- ja valmiussuunnitelmien laatimista.

3.8 Onko sosiaali- ja terveysministeriön hyväksymää hoitoa huumausainerikoksissa koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 b §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.9 Onko työnohjausta koskevan pykälän (terveydenhuoltolaki 78 c §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

3.10 Onko terveydenhuoltolakiin ehdotettu sääntely mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta riittävä ja tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Sote-palvelujen integraatiota tulisi tarkastella vielä alainsäädäntötasolla, samoin integraatiota työterveyshuoltoon ja työllisyyttä edistäviin palveluihin.

3.11 Puuttuuko terveydenhuoltolakiin ehdotetusta sääntelystä jotain keskeistä mielenterveys- ja päihdepalvelujen osalta?

Kyllä

Perustelut kyllä vastaukselle:

Monialaisen kuntoutuksen tarpeen huomioiminen. Työkyvyn tukeminen, yhteistyö työterveyshuollon kanssa ja ammatilliseen kuntoutukseen ohjaaminen.

4 Mielenterveyslaki

4.1 Ovatko ohjausta ja valvontaa koskevaan pykälään (mielenterveyslaki 2 §) ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

4.2 Onko tahdosta riippumattoman hoidon järjestämistä koskevan pykälän (mielenterveyslaki 3 §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Nykyisessä mielenterveyslaissa tahdosta riippumatonta hoitoa mielisairauden, alaikäisillä myös alaikäisen vakavan mielenterveyden häiriön takia koskevat linjaukset ovat hyvät. Mihin lakiin nämä jatkossa sisällytetään, ei liene tämän kysymyksen aiheena.

4.3 Onko opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoitoa koskevan pykälän (mielenterveyslaki 6 a §) sisältö tarkoituksenmukainen?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

Jää epäselväksi, onko tarkoitus vain varmistaa, että opioidiriippuvuuden korvaushoito on mahdollista myös valtion mielisairaaloissa sinne hoidon porrastuksen takia ohjautuneiden kohdalla vai siirtää opioidikorvaushoitoa laajemminkin valtion mielisairaaloihin. Jälkimmäinen olisi äärimmäisen epäsuotavaa ja sen takia pitäisi vähintään tehdä resurssisuunnitelma.

5 Päihdehuoltolaki

5.1 Onko mielestänne perusteltua, että mahdollisuus määrätä tahdosta riippumattomaan hoitoon väkivaltaperusteella poistettaisiin?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Tätä mahdollisuutta ei ole käytännössä tarvittu, koska asia on epätarkkarajainen ja epämääräinen. Käytännössä toimimaton säädös on hyvä poistaa. Myös tahdosta riippumattoman hoidon mahdollisuus terveysvaaran perusteella täysi-ikäisten kohdalla on kyseenalainen.

6 Laki Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista

6.1 Ovatko Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain 18 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

7 Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista

7.1 Ovatko ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 2 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Ei kantaa

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

8 Laki Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä

8.1 Ovatko Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen alaisista lastensuojeluyksiköistä annetun lain 1 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

9 Huumausainelaki

9.1 Ovatko huumausainelain 4 §:n 2 momenttiin ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

10 Laki Vankiterveydenhuollon yksiköstä

10.1 Onko Vankiterveydenhuollon yksiköstä annettuun lakiin ehdotettu uusi 16 a § perusteltu?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

11 Siviilipalveluslaki

11.1 Ovatko siviilipalveluslain 93 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

12 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa

12.1 Ovatko henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 35 §:ään ehdotetut muutokset perusteltuja?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

13 Laki sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista

13.1 Ovatko sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annettuun lakiin ehdotetut muutokset tarkoituksenmukaisia?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14 Vaikutusten arviointia, toimeenpanoa ja aikataulua koskevat kysymykset

14.1 Ovatko arviot esityksen kustannusvaikutuksista mielestänne realistiset?

Ei pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

-

14.2 Ovatko arviot lapsivaikutuksista mielestänne realistiset?

Kyllä

Perustele tarvittaessa kantasi:

Arviot lapsivaikutuksista ovat realistiset. Tärkeää on arviossa esiin nostettu asia, että lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden parantamiseen ja koulu/opiskeluterveydenhuollon palvelujärjestelmään liittyvän kehittämistyön jatkaminen on tärkeää tulevillakin hallituskausilla

14.3 Ovatko arviot muista vaikutuksista mielestänne realistiset?

Kyllä pääosin

Perustele tarvittaessa kantasi:

Päihde- ja mielenterveyspalvelujen kytkeminen tiiviimmäksi osaksi terveydenhuollon kokonaisuutta vähentää syvälle juurtunutta dualismia fyysiseen ja psyykkiseen, mikä on vaikeuttanut esimerkiksi kuntoutuspalvelujen toteuttamista ja kehittämistä. Tämä dualismin purkaminen vastaa myös nykyistä lääketieteellistä näkemystä ja vähentää stigmatisointia ja eriarvoisuutta. Palvelujen saatavuuteen vaikuttavuus voi jäädä vähäiseksi resurssiongelmien ollessa keskeisiä.

14.4 Kommentit koskien ehdotusta lakimuutosten voimaantuloajasta 1.1.2023 ja muutosten toimeenpanoa?:

-

15 Asetusluonnokset

15.1 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi mielenterveysasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.2 Kommentit koskien ehdotusta valtioneuvoston asetukseksi päihdehuoltoasetuksen eräiden säännösten kumoamisesta?

-

15.3 Kommentit koskien ehdotusta sosiaali- ja terveysministeriön asetukseksi hyväksyttävästä hoidosta huumausainerikoksissa?

-

16 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen

16.1 Mahdolliset muut kommentit liittyen hallituksen esitysluonnokseen:

Jos halutaan kustannusvaikuttavuutta, säästöä ja tehokkuutta, tätä olisi saatavissa sote-yhdyspinnalla tiedon integraatiolla, sujuvammalla palvelutarpeen arvioinnilla ja päätöksenteon selkiyttämällä.

Mäki Maarit

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri - sairaanhoitopiirin johtajan varahenkilö

Juhani Sand, johtajaylilääkärin varahenkilö Eija Tomás